

חוזרת הגמרא לקושייתה הקודמת:

מכל מקום קשיא, כיצד ניתן ללמוד חיוב ברכה מ"כרם" ו"קמה" לשאר מינים, והרי יש לדחות: מה להצד השוה שבהן, שכן יש בהן צד מזבח, ואיך נלמד מהם חיוב ברכה לשאר מינים שאין בהם חומרה זו של "צד מזבח"?

ולכן, חוזרת בה הגמרא מלימוד זה, ומביאה מקור אחר לחיוב ברכה לשאר מינים:

אלא, דילוף לה משבעת המינים שמצינו שהנהנה מהם חייב בברכה: (12) מה פרי משבעת המינים הוא דבר שנהנה ממנו האדם וטעון ברכה על הנאתו — אף כל דבר שנהנה ממנו האדם טעון ברכה על הנאתו. (13)

דוחה הגמרא:

מה לשבעת המינים שהחמירה בהם תורה שכן חייבין הם בכיכורים ולכן החמירה בהם התורה גם לחייב את הנהנה מהם בברכה,

אבל שאר פירות שאין בהם חומרה זו מנין לחייב את הנהנה מהם בברכה?

ועוד יש להקשות — אפילו אם היה אפשרות ללמוד שאר פירות משבעת המינים. התינה יש ללמוד מהם חיוב ברכה לאחריו שהרי חיוב הברכה האמור בשבעת המינים לאחריו הוא כדכתיב "ואכלת ושבעת וברכת", אבל חיוב ברכה לפניו מנין? (14)

מתרצת הגמרא את קושייתה האחרונה כפי שכבר יישבה לעיל על קושיא זו:

הא — לא קשיא, משום דאתי יש ללמוד ברכה שלפני האכילה בקל וחומר מחיוב הברכה שלאחרי האכילה, ומה אם כשהוא שבע הוא מברך — כשהוא רעב ומרגיש את הצורך במזונו לא כל שכן שצריך לברך על כך? (15)

אכן הקושיא הראשונה שהקשתה הגמרא איך יתכן ללמוד חיוב ברכה לשאר פירות משבעת המינים עדיין במקומה עומדת!

12. לדעת הרמב"ם (פ"ח מברכות הי"ג) והסמ"ג חיוב הברכה הוא מדרבנן, וכן פסק השו"ע (ר"ט ס"ג), ואילו לדעת הרא"ש (סימן ט"ז) הרשב"א (ד"ה הכי) והריטב"א (מ"ט ב ד"ה והכא) חיוב הברכה הוא מהתורה, וכן נקט הטור (ר"ט).

13. הקשה הרשב"א, כיון שניתן ללמוד חיוב ברכה משבעת המינים איזה צורך יש עדיין בלימוד מ"קדש הלולים" למאן דתני "כרם רבעי", והרי "כרם" נכלל כבר בשבעת המינים, ותירץ, שאף שבפסוק המפרט את ז' המינים נכלל במפורש "גפן" ו"זית שמן", אין הכונה ל"ענבים" ו"זתים" אלא ל"שמן" ו"זית" שהם

התכלית של פירות אלו, ולפיכך נצרך עדיין הלימוד מ"קדש הלולים" ל"ענבים", ו"זתים" נלמדים ב"כמה הצד" כמבואר בגמרא. ובשם רש"י תירץ שאדרבה, "גפן" ו"זית שמן" המפורשים בפסוק המפרט את שבעת המינים הכונה ל"ענבים" ו"זתים" וכמשמעות הפשוטה של הפסוק, ולכן נצרך עדיין הלימוד מ"קדש הלולים" ל"זית" ו"שמן" נלמד ב"כמה הצד" כמבואר בגמרא.

14. הטעם שהגמרא חזרה והקשתה קושיא זו אף שכבר תירצה זאת לעיל, עיין בצל"ח ובספר ביאור מרדכי לגאון רבי מרדכי בנעט (סק"א).

15. כתבו התוספות (ד"ה לפניו) שאין זה קל